

2024_Anul TRIBUNA 140 (VIII): curajiu civic de a se abona la Tribuna?

- temută de unii și iubită de alții! - ne-am sacrificat carierele?

- „Tribuna” e fapta noastră, bună ori rea, ... !

Greutățile întemeierii Tribunei!
Erau puțini cărturarii români care aveau curajiu civic de a se abona la „Tribuna” ...
Am început deci să subscriem polițe ...!
avem pretențiunea de a trăi în mijlocul unei societăți culte?
TRIBUNA și TRIBUNIȘTII
„Tribuna” e fapta noastră, bună sau rea
nu „Tribuna”, ci „Tribuniștii” se caută în piața unde tăcerea e mărfa scumpă. Iar „Tribuniștii” nu vor tăcea ...!
a stat, cât timp a purtat sarcina aceasta, mai mult în temniță decât la Sibiu ...
Ne-am pomeni atunci ca pe Caesar l-a chemat Sulem-Fekete, pe Alexandru al Macedoniei Elemér, ear pe Napoleon Rozsa-Sándor?

Fondatorul cotidianului Tribuna, scriitorul Ioan Slavici prezintă în broșura „TRIBUNA și TRIBUNIȘTII”, un capitol intitulat „Greutățile întemeierii Tribunei”; continuăm reproducerea: « (...) Sarcina de a administra Institutul Tipografic o primise alt om fără de preocupări politice, d-l Dr. Aurel Brote, de asemenea om cu pozițiune materială independentă.

Director al băncii de asigurare „Transilvania”, dl Brote nu putea să trăiască numai pentru „Tribuna”: orele sale libere și întreaga sa inimă erau ale „Tribunei”. Având să ne luptăm cu tot ceea-ce este autoritate, eram pregătiți să ajungem în curând la sleirea capitalului adunat de acționarii „Institutului”. Erau puțini cărturarii români care aveau curajiu civic de a se abona la „Tribuna” și un însemnat număr din abonamentele „Tribunei” era făcut pe nume false, fiind-că atât autoritățile politice, cât și cele bisericesci, persecutau pe persoanele trecute în lista noastră de abonați, pe care și-o procurau de la poștă. Acela, care știe ce va să zică a întreține un ziar, va înțelege neliniștea d-lui Dr. A. Brote, care vedea cum din zi în zi suntem tot mai aproape de situațiunea, în care va trebui să lichidăm. În fie-care zi el făcea expunere despre abonamentele ziarului în comparațiune cu aceeași zi din anii trecuți. Sporul era aproape constant, cu vreo 0,70 mai mare, dar trebuiau să treacă ani pentru-ca să ajungem la 2.000 de abonamente, care acopereau după socotelile d-sale cheltueele. Ne făcea deci în fiecare săptămână o expunere despre câștig și pierdere: câștigul era din zi în zi mai mare și pierderea din zi în zi mai mică, dar cu capitalul de 40.000 fl. și perderile mai mici ne-au dus, după trei ani, la situațiunea, de care atât de mult ne temeam.

Am început deci să subscriem polițe, pe care nu le mai puteam pune în sarcina „Institutului” adecă să acoperim o parte din cheltueele ziarului din banii noștri. Cheltueele aceste au fost purtate și ele tot de cei-ce contribuiseră pentru întemeierea „Institutului” ori ostentau pentru susținerea lui. Iar astăzi d-l Dr. Ioan Rațiu, care atunci nici în clin nici în mână n’avea a face cu noi, se ridică în fața „națiunii”

și strigă „mie mi se cuvine Tribuna!”. Bine, dar avem pretențiunea de a trăi în mijlocul unei societăți culte. Care e în societatea aceasta pozițiunea d-lui Dr. Ioan Rațiu față cu d-nii Ioan Bechnitz și Dr. Aurel Brote? Și care îi este pozițiunea față cu noi cei-lalți, care avem și preocupări politice? După ce d-l Dr. Alexandru Mocsonyi a cerut lichidarea, pe care noi o amânaserăm cu mari jertfe, d-l Eugen Brote a cumpărat, prin licitațiune, „Institutul Tipografic”, ce-i drept, cu banii săi, dar nu pentru sine. L’a cumpărat, l’a susținut, i-a dat o nouă dezvoltare, - și ce-a câștigat?

Când noi am început lupta, d-l Eugen Brote era asesor consistorial, cultiva mica moșioară ce are lângă Sibiiu și avea cea mai frumoasă prăsilă de vite în Ardeal: azi e pribeag. D-l Septimiu Albini, una din cele mai distinse puteri didactice ale noastre, a renunțat la postul de director al școalei de fete din Sibiiu, pentru-ca să poată lua conducerea „Tribunei” după intrarea mea în temniță, și a stat, cât timp a purtat sarcina aceasta, mai mult în temniță decât la Sibiiu: azi e pribeag dimpreună cu familia sa.

D-l Corneliu Pop Păcuraru a renunțat la parochia ce-i se oferia, ca să lucreze alături cu noi; a stat timp de un an el singur în temniță: azi e pribeag. Răposatul Ioan Macaveiu a stat pentru „Tribuna” un an și jumătate în temniță și a murit în urma suferințelor, pentru dînsul prea grele. Părintele Vasile Mangra a fost suspendat din postul de profesor seminarial, fiind-că n’a voit să se lepede de „Tribuna”. Noi toți, dimpreună cu „băeții”, pe care d-l Dr. Ioan Rațiu i-a isgonit, ne-am sacrificat carierele, am renunțat la liniștea noastră, ne-am tras pâinea de la gură și am dat tot ceea ce e mai bun în noi ca să facem „Tribuna” ceea-ce este: e peste putință, ca om în toată firea să-și închipuie că poate să iea de la noi „Tribuna” aceasta. „Tribuna” e fapta noastră, bună ori rea, dar a noastră, și nimeni altul nu poate să facă din ea fapta sa.

Poate d-l Dr. Ioan Rațiu să fie stăpân pe litere, pe cerneală, pe hârtie, poate să plătească pe alții ca să-i scrie ceea-ce i se cere; „Tribuniștii” însă tot noi rămânem și „Tribuna” cea temută de unii și iubită de alții tot acolo are să fie, unde se va spune ce inimile noastre simt și capetele noastre gândesc. S’a înșelat d-l Dr. Rațiu: nu „Tribuna”, ci „Tribuniștii” se caută în piața unde tăcerea e marfă scumpă. Iar „Tribuniștii” nu vor tăcea».

În perioada de început a cotidianului, am prezentat deja influența poetului Mihai Eminescu și a lui Ioan Bechnitz, care au avut o legătură foarte strânsă cu publicația fondată de marele mitropolit al Ardealului, Andrei Șaguna. În „Telegraful Român” (marți 28 Iunie/ 10 iulie), am regăsit articolul „Traduceri unguresci”, practic o reproducere din ziarul „Timpul”; reproducem articolul: «(...) reproducem, rectificând se înțelege, traducerea pe care un maghiar a făcut-o numelor de botez ale Românilor din Solnic: *Aftimia* - din Euphenia (bineprevestitoare) se traduce cu Amalia; *Anania*, nume biblic de bărbat, se traduce prin Anna. Prorocul Anania, ungurindu-se, devine Androgyn; *Artemie* (dela artemia, sănătate, întremare) se traduce prin Aurel; *Ariton* (Chariton, Gratosus) se chiamă Ambruș (Ambrosius). *Dochia* - (gr. Eudokia, buna favoare) unguresce - Dorotya. Pe Eudochia, nevasta împăratului Teodosiu, autoarei poemei Homerokentru, o chiama Dorotya? *Despa Despina* (Despoina - stăpână, împărăteasă, fiica lui Neptun și a Cererii) se chiamă pe unguresce Döme, adecă Dumitru. *Efrem*, numele biblic Ephraim se traduce cu numele tartar Elemer. *Eufrosina* (dela gr. Euphrosyne, veselie, plăcere, Hilaria; una din cele trei grații) se chiamă unguresce Erzsébet. *Firona* (Verona) nume de femee se traduce prin nume bărbătesc Ferencz (Francisc). *Gafta* (agate, Bona) se traduce cu Gizella. *Gherman* (lat. Germanus, frate-drept se chiamă) Gyerő. *Gerasim* (gr. Gerasmios, Spectabilis) se chiamă Gyárfás. *Gasia*, *Agapia* (gr. Agape iubire) se chiamă Agnes. *Istratie* (gr. Eustratios, bine oștitorul) se chiamă unguresce Szende (blând). *Iftimie* (gr. Euthymies, cel cu inima bună) se botează Imre (Emeric). *Iroftie* (Hierotheus) se traduce cu Reszö (Rudolf). *Istafie* (gr. Eustachius, cel ce dă bune roade) chiamă Albert. *Isaia* (nume biblic Iesaias) se chiamă István (Ștefan). *Ilontie* (Leontius) se traduce cu Lajos (Ludovic). *Iov* (nume biblic: Hiob) se traduce cu Iozsef.

Până și cartea lui Iov, aceea parte pesimistă a bibliei din care se vede că lumea e deșartă ca învățătura ungurească nu scapă de traducere. **Condratie** (St. Quadratus, episcop în Atena, pe la a.126, discipol al apostolilor, autorul unei „**Apologii a Creștinilor**” adresată împăratului Adrian se numesce Kálman. **Melentie** (gr. Meletios, Silitorul) ung. Máté. **Melentia** (Meletia) ung. Martha. **Minodora** (purtătoarea de dar) Minna. Macaveiu nume ebraic Maccabaeus, unguresce Márton (Martin). **Maxim** (Maximus) ung. Miksa. **Mirilă** (diminutiv dela Mirea ung. Károly. **Martial** (Martialis) ung. Marte (Martinus). **Nichita** (Niketas, învingătorul, Victor) ung. Nandor (Ferdinand). **Nastasia** (Anastasia) ung. Anna. **Olimpiu** (Olympios - cerescul) ung. Otto. **Pantea** (Panteleemon) gr. Pantaleon. **Pintea** (item dela Pintilii - Panteleemon) ung. Pető. **Porfir**, Porfirie (Porphyraios, de purpură) ung. Peter. **Pelagia** (Pelagia Marina, ergo Marina) ung. Panna. **Parasca** (Paraskeva, pregătire, sf. Vineri), ung. Piroșca (Rosa). **Paraschiva** (item Paraskeve) ung. Piroșka. **Rafila** (Rachel, nume biblic) ung. Rózsa. **Spiridon** (Speiridion) ung. Simon. **Sofron** (Sophron, înțelept) ung. Szombor. **Sofrona** (sophronii, gr. Înțelepciune) ung. Sàra. **Zamfira** (dela Sappheiros, zamfir, peatră nestimată albastră) ung. Samu. **Senia** (Xenia, peregrina, alienigena-străină) ung. Szeren. **Tifor** (-chifor, Nikephoros, purtător de biruință - Victor) ung. Tibor. **Tanasia** (Euthanasia) - ung. Anna. **Trifan** (triphanos, triluciu) ung. Tamás (Toma). **Titiana** (fem. Dela Tatius și Tatianus, Tatiana, nume italic) ung. Teréz. **Telentie** (Terentius, nume latin) ung. Lőrincz (Laurentius). **Trif** (Trif-an, triphanos, triluciu) ung. Tihamér, nume tartaric. **Tira** Tirila (Kyrillus) ung. Károly. **Titiau** (Tatianus) ung. Tizian. **Tim** (chim, - Achim, Ioachimus, nume biblic) ung. Ienő. **Usztina** (Augustina) ung. Julia. **Villa** (slav, vila, nympa) ung. Sibylla. **Vértan**, Vértoc (slav, dela vârât, hortus - Olitor) ung. Vidor (Vasilie). **Vasilică** (Vasilică, Vasile, basileus, rege) ung. Lászlo (Vladislav). **Zenobia**, numele vestitei împărătese a Palmyrei, prinsă de Aurelian și purtată în triumf; asemenea numele unui oraș al Syriei lângă Euphrat, întemeiat de ea) ung. Zoltan (fiul lui Arpad). Am propune autorului maghiar să s'apuce de traducere de opere istorice și geografice - după același metod și aceleași cunoștințe lingvistice. Ne-am pomeni atunci ca **pe Caesar l-a chemat Sulem-Fekete, pe Alexandru al Macedoniei Elemér, ear pe Napoleon Rozsa-Sándor**». O notă de mână a unui cercetător sibian, atribuie articolul nesemnat lui Eminescu și/sau Bechnitz, fiind cunoscute relațiile acestora cu publicația „**Telegraful Român**” și polemica cu presa maghiară, care susținea necondiționat politica de maghiarizare, demarată după instaurarea dualismului austro-ungar, în 1867. De altfel, toate grupurile etnice (românii, slovacii, etc) au perceput politica de stat ca o veritabilă agresiune sau - în termeni contemporani - o discriminare activă.

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2024-tribuna-140-8-curagiu-civic-de-a-se-abona-la-tribuna-temuta-de-unii-si-iubita-de-altii-ne-am-sacrificat-cariererele-tribuna-e-fapta-noastra-buna-ori-rea--174387.html>

În: **Tribuna**, 09 februarie 2024